

บทที่ 1

บทนำ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย ซึ่งในสมัยโบราณเป็นที่รู้จักกันในนาม “สุวรรณภูมิประเทศ” อันหมายถึงแผ่นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ ต่อมาเมื่อชาติตะวันตกแผ่อำนาจเข้ามาในภูมิภาคนี้ในศตวรรษที่ 18 และฝรั่งเศสเข้ามายึดครองดินแดนบางส่วนของตะวันออกเฉียงใต้เป็นอาณานิคมเรียกว่า “อินโดจีน” (Indochina) จึงทำให้บริเวณนี้เป็นที่รู้จักกันในนามของคาบสมุทรอินโดจีน ประเทศต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีนมีด้วยกัน 6 ประเทศ ได้แก่ พม่า ไทย มาเลเซีย กัมพูชา ลาว และเวียดนาม¹

ประเทศลาว เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (Land-locked Country) และมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศต่าง ๆ โดยรอบดังนี้ ทิศเหนือมีพรมแดนติดกับสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความยาวประมาณ 505 กิโลเมตร ทิศใต้มีพรมแดนติดกับสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชายาวประมาณ 535 กิโลเมตร ทิศตะวันออกเฉียงใต้มีพรมแดนติดกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีความยาวประมาณ 2,067 กิโลเมตร ทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดต่อกับสาธารณรัฐสังคมนิยมสหภาพพม่า มีความยาวประมาณ 236 กิโลเมตร² ทิศตะวันตกมีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทยมีความยาวประมาณ 1,810 กิโลเมตร โดยแบ่งออกเป็นพรมแดนทางบกยาวประมาณ 702 กิโลเมตร และทางน้ำยาวประมาณ 1,108 กิโลเมตร³ และตั้งอยู่ระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่ใหญ่กว่าถึง 4 ประเทศ คือ จีน ไทย เวียดนาม และพม่า ลาวมีพื้นที่ทั้งหมด 236,800 ตารางกิโลเมตร⁴ และมีพลเมือง

¹ มหาสิลา วีระวงส์, ประวัติศาสตร์ลาวแต่โบราณถึงปี ค.ศ. 1946 (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์มันทาจุลลาด, 2001), น. 1-2.

² กระทรวงการต่างประเทศลาว, ห้องการคณะกรรมการชายแดนแห่งชาติ “การสำรวจและปักหลักชายแดนลาว-จีน” 8 กุมภาพันธ์ 2005, น. 1.

³ 55 ปี ความสัมพันธ์ ไทย-ลาว

<http://www.thaiembassy.org/vientiane/aboutthailand_55ththailao_th.html>

⁴ สุเนตร โพธิสาน, ประวัติศาสตร์ลาว (ดีกดำบรรพ์-ปัจจุบัน) (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ, 2000), น. 5-6.

ประมาณ 6,521,998 ล้านคน (2008)⁵ ซึ่งประกอบด้วย 3 ชนเผ่าใหญ่ คือ ลาวลุ่ม ร้อยละ 68 ลาวเทิง ร้อยละ 22 ลาวสูง ร้อยละ 9 และชนกลุ่มน้อยเชื้อสายจีนและเวียดนาม ร้อยละ 1⁶

ภาพที่ 1.1
แผนที่ประเทศลาว

⁵ กรมสถิติ, กระทรวงแผนการ และการลงทุน, สถิติประจำ ค.ศ. 2008.

⁶ Tourism development in the Lao People's Democratic Republic

<<http://www.un.org/esa/desa/papers/1999/esa99dp9.pdf>>

ลาวลุ่ม เป็นบรรดาชนเผ่าที่ใช้ภาษาไท-ลาว ประกอบด้วยชนเผ่าลาว พวน ลื้อ ผู้ไท ไทดำ ไทแดง ยวน เป็นต้น ชนเผ่าเหล่านี้ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงและตามริมน้ำสาขาต่าง ๆ นิยมอยู่กันเป็นบ้านใหญ่ ปลูกเรือนพื้นสูง กินข้าวเหนียว นับถือศาสนาพุทธ อาชีพทั่วไปคือทำนา (มีบางพื้นที่ทำไร่) เลี้ยงสัตว์ หาปลา เป็นช่างหัตถกรรม ค้าขาย และอื่นๆ ภาษาพูดและภาษาเขียนของกลุ่มชนเผ่านี้ได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญว่าเป็นภาษาราชการของประเทศลาว

ลาวเทิงแปลว่า “ลาวบน” เป็นบรรดาชนเผ่าที่ใช้ภาษาในตระกูลมอญ-เขมร ประกอบด้วยเผ่า ขมุ ละเวน ละแว ตรี ยะเหิน ตะโอย อะลัก ชาวลาวเทิงโดยทั่วไปมักตั้งถิ่นฐานตามที่ราบสูงและเขตภูเขาในระดับ 700 เมตรขึ้นไป กลุ่มนี้กระจายอยู่ทั่วไปตามเขตที่ราบสูงทั่วประเทศ มีอาชีพทำไร่ ล่าสัตว์ และเก็บของป่า แต่บางเผ่าก็ทำนาและเลี้ยงสัตว์ ชาวลาวเทิงส่วนใหญ่นับถือผี มีส่วนน้อยที่นับถือศาสนาพุทธ

ลาวสูง ประกอบด้วยหลายเผ่าซึ่งมีภาษาที่แตกต่างกัน ในจำนวนนั้นมีประชากรมากกว่าเผ่าอื่นในกลุ่มลาวสูงก็คือ กลุ่มที่ใช้ภาษาม้ง-เย้า โดยรวมแล้วเผ่าลาวสูงประกอบด้วยเผ่าม้ง เย้า แลนแตน อาฮา บิณ นอกนั้นเป็นหมวดที่ใช้ภาษาทิเบต-พม่า เช่า เผ่าพุน้อย ก้อ มูเซอ โลโล กูย ฯลฯ ชนเผ่าลาวสูงมักอาศัยในเขตอากาศเย็นทางภาคเหนือของลาว แถบจังหวัดพงสาลี จนถึงคำม่วน และมากที่สุดอยู่ที่จังหวัดเชียงขวาง อาชีพดั้งเดิมคือทำไร่ ปลูกข้าวเจ้า ข้าวสาลี เลี้ยงสัตว์ ล่าสัตว์และเก็บของป่า ชาวลาวสูงส่วนใหญ่ นับถือผี แต่ส่วนหนึ่งก็นับถือศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก⁷

ภูมิประเทศของลาวมีลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาและป่าไม้ ประมาณ 130,000 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 55 พื้นที่ด้านเกษตรประมาณ 50,000 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 21 สำหรับทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มีประมาณ 8,000 ตารางกิโลเมตร และ 500 ตารางกิโลเมตร เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด ป่าไม้นับว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติอันล้ำค่าของลาว เช่น ไม้สัก ไม้แดง ไม้มะฮอกกานี ไม้ประดู่ ไม้มะค่า ไม้สน และไม้เนื้อแข็งอื่นๆ และแร่ธาตุที่สำคัญได้แก่ เหล็ก ดีบุก ยิปซัม ทองแดง โปแตส มังกานีส ตะกั่ว ทังทิม และอื่นๆ⁸

⁷ กรมค้นคว้าประวัติศาสตร์, ประวัติศาสตร์กองทัพประชาชนลาว 1945-1995, (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์กองทัพ, 1998), น. 3-4

⁸ Economic Background <<http://www.adbi.org/discussion-paper/2005/02/23/897.roads.poverty.laopdr/economic.background/>>

นอกจากนี้ลาวยังมีแม่น้ำหลายสายตั้งแต่เหนือจรดใต้ โดยในภาคเหนือมีแม่น้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำอุ ไหลจากภูเขาทางทิศเหนือของแขวงพงสาตี ผ่านเมืองยอดอุไหลลงแม่น้ำโขงที่ปากอุ แขวงหลวงพระบาง แม่น้ำทาไหลจากทิศเหนือของแขวงหลวงน้ำทาไหลลงแม่น้ำโขงเหนือเมืองปากทราว 20 กิโลเมตร แม่น้ำนี้แบ่งเป็นแม่น้ำสายสั้น ๆ ในแขวงอุดมไซ แม่น้ำคานไหลจากทิศตะวันออกของหลวงพระบางลงแม่น้ำโขงที่เมืองหลวงพระบาง แม่น้ำนี้มีต้นน้ำอยู่ที่แขวงหัวพัน ผ่านแขวงเชียงขวาง เวียงจันทน์ มาลงแม่น้ำโขงที่กำแพงนครหลวงเวียงจันทน์ ด้านตรงข้ามอำเภอโพธิ์ชัยเฉียงไปทางตะวันออก ส่วนฝั่งขวาแม่น้ำโขง (แขวงไซยะบูลี) มีแต่แม่น้ำสายสั้น ๆ เท่านั้น ทุกสายไหลลงแม่น้ำโขง

สำหรับภาคกลางมีแม่น้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำกะดิง และแม่น้ำเทิน ไหลลงแม่น้ำโขงที่เมืองปากกะดิง แม่น้ำชันไหลลงแม่น้ำโขงที่เมืองปากชัน แม่น้ำเซบั้งไฟและแม่น้ำเซน้อยเป็นแม่น้ำสายสำคัญของแขวงคำม่วน แม่น้ำเซบั้งเหียนเป็นแม่น้ำหลักของแขวงสะหวันนะเขต มีสาขามากมาย ไหลลงแม่น้ำโขงเหนือเมืองละครเพ็งไปประมาณ 20 กิโลเมตร

ภาคใต้ มีแม่น้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำเซโดนไหลลงแม่น้ำโขงที่ปากเซ แม่น้ำเซกองไหลไปรวมกับแม่น้ำเซคะมานที่เมืองอัตตะปือไปลงแม่น้ำโขงที่สตึงตรงในเขมร

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่สำคัญที่สุด แม่น้ำเกือบทุกสายในลาวไหลลงแม่น้ำโขงที่ผ่านประเทศลาวยาวประมาณ 1,850 กิโลเมตร แต่การเดินทางเรือในฤดูแล้งไม่ค่อยสะดวก เพราะมีแก่งอันตรายหลายแก่ง เช่น แก่งเขมราฐ แต่แก่งที่อันตรายและเป็นอุปสรรคต่อการเดินทางเรือมากที่สุดคือ แก่งหลี่ผี และคอนพะเพ็ง ที่อยู่ใต้เมืองโขงลงไปเล็กน้อย⁹ แม่น้ำเหล่านี้เป็นแม่น้ำที่สำคัญที่สุดของลาวมาแต่โบราณ และใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าต่าง ๆ มาเป็นเวลานาน และที่สำคัญคือแม่น้ำเหล่านี้เหมาะแก่การเพาะปลูกและสามารถสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้า

ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product : GDP) ของลาวใน ค.ศ. 2008 ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.8 อัตราเงินเฟ้อ (Inflation) อยู่ที่ร้อยละ 6.8 รายได้ต่อหัวต่อปีของประชากร (per capita) เพิ่มขึ้นเป็น 875 เหรียญสหรัฐฯ¹⁰ ภาระหนี้เงินกู้จากต่างประเทศยังเป็นปัญหาวินาศของลาว โดยใน ค.ศ. 2008 ลาวเป็นหนี้เงินกู้จากต่างประเทศถึง 1.6 พันล้านเหรียญ

⁹ กรมค้นคว้าประวัติศาสตร์, ประวัติศาสตร์กองทัพประชาชนลาว 1945-1995, น. 5-9.

¹⁰ กรมสถิติ, กระทรวงแผนการ และการลงทุน, สถิติประจำ ค.ศ. 2008, น 30.

สหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ 46 ของ GDP สำหรับการส่งออกและนำเข้า ใน ค.ศ. 2008 การส่งออกมีมูลค่า 827 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และการนำเข้า 1,803 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹¹

นักประวัติศาสตร์ลาว มหาสิลา วีระวงส์ ได้สันนิษฐานว่าลาวในสมัยโบราณได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ดินแดนระหว่างแม่น้ำฮวงโห กับแม่น้ำยั้งจ้อ (แยงซี) อันอยู่ในประเทศจีนที่เป็นเมืองเฉวณทุกวันนี้ และมีเมืองใหญ่อยู่ 2 เมือง คือ เมืองลุงและเมืองปา ชาติลาวเมื่อประมาณ 843 ปีก่อนคริสต์ศักราช โดยพวกตาดและพวกจีนได้เข้ามาบูรณาการ พวกลาวที่นครปาและนครลุงพวกชาวลาวจึงอพยพหนีภัยลงมาอยู่ทางใต้ของเมืองเฉวณ ตลอลดลงมาถึงเมืองกุยจิ๋ว กวางตุ้ง กวางไส และเมืองหยุนนานของจีน¹²

ในสมัยอาณาจักรลาวหนองแสหรือน่านเจ้านั้น ลาวก็ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของจีน คนชาติลาวส่วนใหญ่จึงได้พากันอพยพลงมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณหนองแส ซึ่งตรงกับสมัยที่จีนแตกออกเป็น 3 ก๊ก โดยอาศัยเหตุที่พวกจีนเกิดแตกแยกกัน และมัวแต่รบพุ่งกันเองอยู่เช่นนี้ พวกลาวอาณาจักรหนองแสได้ตั้งตัวเป็นเอกราชปกครองบ้านเมืองอย่างสงบสุขมาเป็นเวลาประมาณ 100 ปีเศษ ครั้นถึง ค.ศ. 225 (พ.ศ. 768) อาณาจักรหนองแสจึงตกเป็นเมืองขึ้นของจีนอีก

ราชอาณาจักรลาวหนองแสได้เจริญรุ่งเรืองมีอาณาเขตกว้างขวาง และมีราชวงศ์กษัตริย์ลาวปกครองสืบมาตั้งแต่สมัยของพระเจ้าสีนุโล และมีราชวงศ์กษัตริย์ลาวปกครองสืบมาจากพระเจ้าสีนุโลอีกถึง 13 ราชวงศ์ คิดเป็นเวลานานถึง 255 ปี มาถึง ค.ศ. 1254 (พ.ศ. 1797) พวกมองโกลคือ กษัตริย์จีนราชวงศ์หงวนตีเอาเมืองจีนได้หมดแล้ว จึงขยายอำนาจลงมาทางตะวันตกเฉียงใต้และเข้าตีเอาราชอาณาจักรหนองแสได้ อาณาจักรหนองแสจึงหมดอิสรภาพตกเป็นประเทศราชของจีนตั้งแต่นั้นมา¹³

อาณาจักรล้านช้าง

ขุนล่อซึ่งเป็นลูกคนหนึ่งของขุนบรมได้มาตั้งเมืองเชียงดงเชียงทองเป็นราชธานีของราชอาณาจักรล้านช้างเมื่อ ค.ศ. 750 (พ.ศ. 1293) แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นหลวงพระบาง ลาวในราชอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบางได้ครองความเป็นใหญ่สืบสันตติวงศ์ต่อ ๆ กันมา จนมาถึงรัฐสมัยของสมเด็จพระเจ้าฟ้างุ้ม กษัตริย์ลาวพระองค์นี้ขึ้นครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1353-1373

¹¹ เรื่องเดียวกัน, น. 71.

¹² มหาสิลา วีระวงส์, ประวัติศาสตร์ลาวแต่โบราณถึงปี ค.ศ.1946, น. 10-11.

¹³ เรื่องเดียวกัน, น. 18

และได้เป็นกษัตริย์ลาวพระองค์แรกที่สามารถรวมหัวเมืองน้อยใหญ่ในกลุ่มแม่น้ำโขงทั้ง 2 ฝั่งให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเรียกว่าอาณาจักรล้านช้าง¹⁴ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อเกิดประเทศลาวนับจากนั้นมา

ภายหลังการสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าฟ้างุ้ม พระเจ้าสามแสนไทได้ขึ้นครองราชย์ใน ค.ศ. 1373-1416 ในรัชกาลของพระเจ้าสามแสนไทนั้นได้ผูกสัมพันธ์ไมตรีกับอาณาจักรเพื่อนบ้าน เช่น กรุงศรีอยุธยา และล้านนา ภายหลังจากพระเจ้าสามแสนไทสิ้นพระชนม์แล้ว อาณาจักรล้านช้างได้ตกอยู่ในสภาพความวุ่นวาย เพราะเกิดการแย่งชิงอำนาจระหว่างพวกศักดินาด้วยกัน จนมาถึง ค.ศ. 1500 เมื่อพระเจ้าวิฑูชนะลาดได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ อาณาจักรล้านช้างจึงได้รับการปรับปรุงให้เข้มแข็ง

ในศตวรรษที่ 16 พม่าได้กลายเป็นอาณาจักรที่เข้มแข็ง และได้ทำการขยายอิทธิพลของตนมาสู่อาณาจักรใกล้เคียงคือ อยุธยา และอาณาจักรล้านช้าง ดังนั้น พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชซึ่งได้ขึ้นครองราชย์ใน ค.ศ. 1550 จึงได้ย้ายนครหลวงมาอยู่เวียงจันทน์ใน ค.ศ. 1560 เพื่อให้ห่างไกลจากพม่า ในสมัยของพระองค์เป็นรัชสมัยที่อาณาจักรล้านช้างมีความเข้มแข็ง และเจริญรุ่งเรืองที่สุดสมัยหนึ่ง และมีสัมพันธไมตรีที่ดีกับกรุงศรีอยุธยา ซึ่งตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ จนได้ร่วมกันสร้างพระธาตุศรีสองรักขึ้นที่เมืองด่านซ้ายใน ค.ศ. 1560 อันถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความรักใคร่กลมเกลียวกันระหว่างสองอาณาจักรและให้เป็นหลักเขตแดนแห่งประเทศทั้งสอง ในขณะนั้นในยุคสมัยนี้ปัจจัยสำคัญที่ทำให้อาณาจักรล้านช้างมีสัมพันธไมตรีที่ดีกับกรุงศรีอยุธยา ก็เนื่องมาจากการมีศัตรูร่วมกันคือพม่า ซึ่งมีความเข้มแข็งทางทหารมากที่สุดในภูมิภาคในเวลานั้น¹⁵

อาณาจักรล้านช้างอันมีนครเวียงจันทน์เป็นศูนย์กลางอำนาจการปกครองได้มีความเจริญรุ่งเรืองมาจนถึง ค.ศ. 1690 ก็เริ่มเสื่อมถอยอันเนื่องมาจากความอ่อนแอของกษัตริย์ผู้ปกครองอาณาจักรล้านช้าง จนเป็นเหตุให้เมืองต่าง ๆ เริ่มแข็งข้อไม่ยอมขึ้นต่อเวียงจันทน์ มีการแย่งชิงอำนาจภายในและระหว่างเจ้าผู้ปกครองนครเมืองต่างๆ และเกิดมีกบฏขึ้นหลายครั้ง โดยเฉพาะในสมัยของพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช เป็นกษัตริย์ครองนครเวียงจันทน์ ในปลายยุค

¹⁴ Martin Stuart Fox, "On the Writing of Lao History: Continuities and Discontinuities."

Journal of Southeast Asia Study Vol. 24. No. 1-2 (1993), p.106

¹⁵ สุนทร โพธิสาน, *ประวัติศาสตร์ลาว (ศึกดาบรพ-ปัจจุบัน)*, น. 297-298

ของพระองค์นครเวียงจันทน์เกิดความวุ่นวายอันเนื่องมาจากการแย่งชิงอำนาจของเชื้อพระวงศ์เอง อำนาจกษัตริย์เกิดความอ่อนแอ จนในที่สุดอาณาจักรล้านช้างที่สมเด็จพระเจ้าฟ้างุ้มได้สถาปนาขึ้น และมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลและเป็นปึกแผ่นมาถึง 342 ปี ภายใต้การนำของอาณาจักรล้านช้างก็ได้ถูกแบ่งแยกออกเป็น 3 อาณาจักรคือ¹⁶ อาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง (ลาวตอนเหนือ) อาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ (ลาวตอนกลาง) และอาณาจักรนครจำปาสัก (ลาวตอนใต้)

เมื่อลาวแตกออกเป็น 3 อาณาจักรตั้งแต่ ค.ศ. 1713 แล้วนั้น ทั้ง 3 อาณาจักรต่างก็ไม่ยอมอ่อนข้อต่อกัน ซึ่งดีซึ่งเด่นกันอยู่ตลอดเวลา มีการรบพุ่งกันเองหลายต่อหลายครั้ง โดยเฉพาะอาณาจักรหลวงพระบางกับอาณาจักรนครเวียงจันทน์ จนเกิดความแตกแยก ขาดความสามัคคีกัน ไม่ปรองดองกัน จนในที่สุดอาณาจักรลาวทั้ง 3 อาณาจักรได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของไทยพร้อมกันตั้งแต่ ค.ศ. 1779¹⁷ ไทยได้จัดการปกครองลาวในลักษณะประเทศราช โดยให้กษัตริย์ลาวปกครองอาณาจักรทั้งสามเอง จนถึง ค.ศ. 1893 รวมเวลาทั้งสิ้น 114 ปี

ต่อมาเมื่อฝรั่งเศสบุกเข้ามาในลาวและได้ปะทะกันกับทหารของสยาม และในที่สุดเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 1893 สยามจำต้องยอมยกลาวให้เป็นประเทศในอารักขาของฝรั่งเศส ฝรั่งเศสและสยามได้ตกลงกันในการแบ่งประเทศลาวออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝ่ายซ้ายแม่น้ำโขงให้ขึ้นกับฝรั่งเศส ส่วนฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้ขึ้นกับสยาม¹⁸ ลาวอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสนานถึง 61 ปี (1893-1954) ในที่สุดลาวก็ได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสตามข้อตกลงเจนีวา เมื่อเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 1954 ที่ประกาศให้ลาวมีเอกราชอย่างสมบูรณ์¹⁹

ลาวมีพรมแดนติดต่อกับ 5 ประเทศดังที่ได้กล่าวไปแล้ว และลาวถูกล้อมรอบด้วยประเทศที่ใหญ่กว่าทั้งทางด้านพื้นที่ ประชากร การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากตารางข้างล่างนี้

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, น. 194-296.

¹⁷ มหาสิลา วีระวงศ์, ประวัติศาสตร์ลาวแต่โบราณถึง ค.ศ.1946, น. 149-150

¹⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติศาสตร์ลาว (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) (เวียงจันทน์), น. 59-60.

¹⁹ กรมค้นคว้าประวัติศาสตร์, ประวัติศาสตร์กองทัพประชาชนลาว 1945-1995, น. 166-167

ตารางที่ 1.1
เปรียบเทียบลาวกับประเทศเพื่อนบ้าน

ประเทศ	พลเมือง	พื้นที่/km ²	GDP(nominal) USD	GDP per capita USD ²⁰	ค.ศ.
ลาว ²¹	6,521,998	236,800	4,112 พันล้าน	875	2008
จีน ²²	1,330,044,605	9,600,000	3.42 ล้านล้าน	1,484	2008
เวียดนาม	86,116,559	331,690	70,943 พันล้าน	818	2008
ไทย ²³	63,121,000	513,115	245,351 พันล้าน	3,738	2008
พม่า ²⁴	55,390,000	676,578	13,480 พันล้าน	216	2008
กัมพูชา ²⁵	13,388,910	181,035	8,690 พันล้าน	596	2008

จะเห็นได้ว่า ในจำนวน 5 ประเทศเพื่อนบ้านของลาวนั้นจีนเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุด และมีศักยภาพใหญ่กว่าลาวทุกด้าน โดยมีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับสามของโลกคือประมาณ 9.6 ล้านตารางกิโลเมตร²⁶ และมีประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก คือประมาณกว่า 1,330,044,605 คน นอกจากนั้นแล้ว เศรษฐกิจของจีนในปัจจุบันยังใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากสหรัฐฯ รายได้ประชาชาติ (GDP) ของจีนได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอัตราสูงที่สุดในโลก กว่าร้อยละ 9.5 ต่อปี ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จึงทำให้รายได้ประชาชาติของจีนมีมูลค่ากว่า 3.42

²⁰ http://aric.adb.org/aid-for-trade-asia/pdf/GMS_Arjun%20Goswami%20presentation.pdf

²¹ กรมสถิติ, กระทรวงแผนการ และการลงทุน, สถิติประจำปี ค.ศ. 2008.

²² ADB Asian Development 2008

<<http://www.adb.org/Documents/Books/ADO/2008/ado2008-stattab.asp>>

²³ Thailand <<http://en.wikipedia.org/wiki/Thailand>>

²⁴ Burma <<http://en.wikipedia.org/wiki/Burma>>

²⁵ Cambodia <<http://en.wikipedia.org/wiki/Cambodia>>

²⁶ จูลีฟ ชินวรวรโณ, สาธารณรัฐประชาชนจีนกับการเมืองโลก. ในเอกสารการสอนชุดวิชา: มหาอำนาจกับการเมืองโลก เล่มที่ 2 หน่วยที่ 9-15 (กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์, 2528), น. 500.

ล้านล้านเหรียญสหรัฐใน ค.ศ. 2008²⁷ อีกทั้งยังมีเงินตราต่างประเทศสำรองมากที่สุดในโลกคือประมาณ 1,533 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (ค.ศ. 2008) รวมทั้งยังเป็นประเทศผู้นำเข้า-ส่งออกรายใหญ่อันดับ 3 และเป็นประเทศแรกที่ตั้งศูนย์กลางทุนต่างชาติมากที่สุด²⁸

แต่ถึงแม้ว่าจีนจะมีศักยภาพที่ใหญ่โตกว่าลาวมากน้อยแค่ไหนก็ตาม แต่ลาวก็ยังมี ความสำคัญสำหรับจีน โดยฐานะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และบทบาททางการเมืองของลาวในช่วงเกือบ กึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ทำให้ลาวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดและดำเนินนโยบายของจีนต่อ ประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์²⁹

²⁷ China GDP expands 11.4 percent, fastest in 13 years

<http://www.chinadaily.net/china/2008-01/24/content_6418067.htm>

²⁸ เศรษฐกิจจีน ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกอย่างไร?

<<http://www.voanews.com/thai/archive/2007-08/2007-08-24-voa2.cfm>>

²⁹ เจียน ฉีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศของจีน, ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), น. 366

ภาพที่ 1.2
แผนที่ประเทศลาว

ลาว และจีนเป็นประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงที่มีภูมามาไม่และแม่น้ำติดต่อกัน ประชาชนสองชาติลาวจีนมีมูลเชื้อไปมาหาสู่กัน ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาแต่โบราณ³⁰ ลาวและจีนได้มีการติดต่อกันมานับตั้งแต่ ค.ศ. 649 ซึ่งตรงกับลาวในยุคราชอาณาจักรหนองแส โดยกษัตริย์ลาวนามว่าสีหะระนะ หรือสินุโล ได้ส่งราชทูตไปเจริญทางพระไมตรีกับพระเจ้าแผ่นดินจีนนามว่า เกาจงฮ่องเต้ พระเจ้าเกาจงฮ่องเต้ได้ทรงต้อนรับเป็นอย่างดี³¹

³⁰ กระทรวงการต่างประเทศลาว, กรมเอเชียแปซิฟิก. ความสัมพันธ์และความร่วมมือลาว-จีน. พฤษภาคม 2008, น. 4.

³¹ มหาสิลา วีระวงศ์, ประวัติศาสตร์ลาวแต่โบราณถึงปี ค.ศ.1946, น. 15

ต่อมา เมื่อจีนได้รับความสำเร็จในการประสพชัยชนะแห่งสงครามปฏิวัติ ประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีน เหมา เจ๋อตง ได้สถาปนาจีนให้เป็นประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 1949³² ต่อมาเมื่อลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 1954 ตามข้อตกลงสัญญาเจนีวา³³ ลาวและจีนได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสร้างสายสัมพันธ์ทางการทูตในวันที่ 25 เมษายน ค.ศ. 1961³⁴ แล้วนั้น ลาวและจีนได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในที่ประชุมเจนีวาใน ค.ศ. 1954 และ ค.ศ. 1962 เกี่ยวกับปัญหาในลาว ผู้แทนจีนโดยเฉพาะ โจว เอินไหล ก็ได้ให้การสนับสนุนเกี่ยวกับข้อความประกันความเป็นเอกราชของลาว ในที่ประชุมเจนีวาทั้งสองครั้ง โดยตกลงให้ลาวเป็นเอกราชและความเป็นกลาง ซึ่งจีนได้มีส่วนผลักดันอย่างมากที่ทำให้การประชุมทั้งสองครั้งนั้นสามารถบรรลุข้อตกลงได้³⁵

เมื่อลาวเกิดการเปลี่ยนแปลงและได้สถาปนาเป็นประเทศ “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 1975 ผู้นำชุดใหม่ นำโดยเจ้าสุพานวงค์ และท่านไกสอน พมวิหาน ก็ได้รับเชิญให้ไปเยือนจีน โดยมีการต้อนรับอย่างดีจากท่านประธานเหมา เจ๋อตง และโจว เอินไหล³⁶

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ลาว-จีน ก็เริ่มมีอุปสรรค เมื่อกองทหารเวียดนามได้บุกรุกเข้าไปในกัมพูชา และจัดตั้งรัฐบาลหุ่น เสง สัมริน ขึ้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 1979 ปรากฏว่าลาวได้แสดงท่าทีอย่างเปิดเผยในการที่ฝักใฝ่กับเวียดนามโดยรัฐบาลลาวได้ทำการรับรองรัฐบาล เสง สัมริน อย่างเป็นทางการ³⁷ และการที่จีนได้ทำสงคราม “สั่งสอน” เวียดนาม โดยจีนได้กรีธาทัพเข้าโจมตีเวียดนามตามพรมแดนติดต่อกับจีน ในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1979³⁸ ได้ทำให้

³² Donald S. Zagoria, *The Sino-Soviet Conflict 1956-1961* (Princeton: Princeton University Press, 1966), p.10.

³³ สุเนตร โพธิสาน, *ประวัติศาสตร์ลาว (ศึกด้าบรพ-ปัจจุบัน)*, น. 796.

³⁴ สีคูน บุญวิไล, *หมากผลการร่วมมือลาว-จีน* (เวียงจันทร์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ, 2007), น. 1.

³⁵ Geoffrey C. Gunn, *Political Struggles in Laos (1930-1954)* (Thailand: Duang Kamol, 1988), pp.274-277

³⁶ สุเนตร โพธิสาน, *ประวัติศาสตร์ลาว (ศึกด้าบรพ-ปัจจุบัน)*, น. 1003.

³⁷ MacAlister Brown, “Laos 1979: Caught in Vietnam’s Wake,” *Asian Survey* 20: 2 (February 1980), pp.103-111

³⁸ เหงียนคักเวียน, *เวียดนาม: ประวัติศาสตร์ฉบับพิสดาร* แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร (กรุงเทพฯ: The TOYOTA Foundation, 2545), น. 441-442.

ความสัมพันธ์ลาว-จีนเสื่อมโทรมลง เนื่องจากลาวและเวียดนามได้ทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกันในวันที่ 22 กรกฎาคม 1977³⁹

อย่างไรก็ตาม ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ลาวกับจีนได้กลับมาฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างกันใหม่ เนื่องจากจีนและสหภาพโซเวียตได้เริ่มมีการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันใน ค.ศ. 1985 ซึ่งภายหลังที่ มิคาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ได้ขึ้นมาใช้อำนาจในสหภาพโซเวียต ก็ได้ใช้ความคิด “แนวคิดใหม่” (New Thinking) เพื่อกำหนดจุดยืนใหม่ของสหภาพโซเวียต ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยการประกาศใช้นโยบาย เปเรสตรอยกา-กลาสนอสท์⁴⁰ ซึ่งแนวคิดใหม่ หรือ New Thinking นั้นได้มีอิทธิพลต่อลาวอย่างมากโดยได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในลาว โดยเฉพาะในการประชุมใหญ่ครั้งที่ 4 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวใน ค.ศ. 1986 ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของลาว โดยลาวเรียกนโยบายนี้ว่า “จินตนาการใหม่”⁴¹ และลาวได้ประกาศใช้นโยบายนี้อย่างจริงจัง ในการประชุมครบคณะของคณะกรรมการบริหารงานศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาวครั้งที่ 5 สมัยที่ 4 (มติ 5 สมัยที่ 4) ในค.ศ. 1988⁴² โดยมีการปรับปรุงดัดแปลงแนวคิดเปเรสตรอยกา-กลาสนอสท์ให้เป็นจินตนาการใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายในของลาวตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดหลักในการกำหนดและดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของลาวโดยเฉพาะกับจีน ทำให้ลาวกับจีนได้หันมาฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างกัน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์การดำเนินนโยบายต่างประเทศลาวต่อจีนในยุคหลังสงครามเย็นหรือภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตใน ค.ศ. 1991 เนื่องจากการเมืองโลกได้เปลี่ยนแปลงไปในยุคหลังสงครามเย็น สงครามเย็นสิ้นสุดลงประเทศต่าง ๆ ต้องการที่จะให้มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น เวียดนามได้ถอนทหารออกจากกัมพูชา สถานการณ์

³⁹ Mac Alister Brown and Joseph J. Sazloff, “Laos 1978: The EBB and Flow of Adversity,” *Asian Survey*. Vol.XIX, No.2 (February, 1979), p.99.

⁴⁰ สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ทศวรรษ 1990 และแนวโน้ม) (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), น. 273

⁴¹ เอกสารราชการของลาว, กองประชุมใหญ่ครั้งที่ 4 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว. พุทธศักราช 13, 1986.

⁴² เอกสารทางการลาว, กองประชุมใหญ่ครั้งที่ 4 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว, น. 182-189.

ในภูมิภาคและโลกได้เปลี่ยนแปลงไป เพราะฉะนั้นลาวก็ต้องปรับนโยบายกับประเทศต่าง ๆ ในขณะนี้ด้วย นอกจากนี้จีนก็เป็นประเทศที่ใหญ่ กำลังพัฒนา และเติบโตอย่างรวดเร็ว เพราะฉะนั้นการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของลาวต่อจีนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของลาวต่อจีน โดยมี 4 ข้อได้แก่

1. ศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของลาวต่อจีน โดยพิจารณาทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ลาว-จีนในยุคหลังสงครามเย็น ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค
3. ศึกษาผลกระทบ และผลประโยชน์ของลาวในการดำเนินนโยบายต่างประเทศลาว
4. เพื่อศึกษาดูแนวโน้มความสัมพันธ์ลาว-จีน

ขอบเขตในการศึกษา

สำหรับขอบเขตของการศึกษา จะเน้นศึกษานโยบายต่างประเทศของลาวต่อจีน โดยเฉพาะในช่วง ค.ศ.1992-2008 เพราะว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของความสัมพันธ์ลาว-จีน จากความขัดแย้งมาสู่ความร่วมมือ อันเป็นผลมาจากการสิ้นสุดของสงครามเย็น

สมมติฐานในการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องนโยบายต่างประเทศลาวต่อจีนในช่วงระยะเวลา ค.ศ.1992-2008 ได้ตั้งสมมติฐานของการศึกษาไว้ดังนี้คือ “ผลประโยชน์แห่งชาติของลาวทั้งทางด้านการเมือง ความมั่นคงและเศรษฐกิจ และปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคหลังสงครามเย็นทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคมีอิทธิพลอย่างมากต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศลาวต่อจีน”

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

1. การศึกษานี้จะทำให้เข้าใจอิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาวต่อจีนในยุคหลังสงครามเย็น ซึ่งอาจใช้เป็นข้อมูลในการช่วยให้สามารถคาดการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีนในอนาคตได้ เพื่อให้ผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของลาวใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อจีนที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อประเทศลาวมากที่สุดในอนาคต
2. เพื่อจะได้เป็นพื้นฐานและแนวทางให้ผู้ที่สนใจค้นคว้าเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง อันจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษานโยบายต่างประเทศลาวต่อจีนนี้ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดเรื่อง “ผลประโยชน์แห่งชาติ” (National Interest) และทฤษฎี “การเชื่อมโยงเกี่ยวพัน” (Linkage Politics) ในการศึกษา นโยบายต่างประเทศของลาวต่อจีนระหว่าง ค.ศ. 1992-2008 การใช้ทฤษฎีทั้งสองเพื่อให้การอธิบายได้ครอบคลุมถึงรายละเอียดในด้านหลักการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของลาวตลอดจนวิธีดำเนินนโยบายเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

แนวคิดเรื่อง “ผลประโยชน์แห่งชาติ” (National Interest) “ผลประโยชน์แห่งชาติ” มักถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายพฤติกรรมของรัฐและผู้นำในการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ คำว่า “ผลประโยชน์” เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน ซึ่งแปลว่า “ความสนใจ ความสำคัญ สิ่งที่แตกต่างกันจากสิ่งอื่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับมนุษย์ และสิ่งของ”⁴³

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ได้มีความเห็นตรงกันว่า แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ชาตินั้น เป็นแนวคิดกว้าง ๆ ยากที่จะให้คำจำกัดความที่เฉพาะเจาะจงลงไปได้ว่าเป็นอะไร ดังเช่นการให้คำนิยามผลประโยชน์แห่งชาติของ ฮันส์ เจ มอร์แกนธอ (Hans J. Morgenthau) ว่าหมายถึง “การที่รัฐหนึ่งดำเนินนโยบายใด ๆ ก็โดยวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องอธิปไตย ระบบการเมือง เศรษฐกิจ

⁴³ William Clinton Olson, *The Theory and Practice of International Relation*, 7th ed. (New Jersey: Prentice Hall, Inc., 1987), p.128.

ศาสนา ภาษา เชื้อชาติ ของตนไว้จากการรุกรานของชาติอื่น รัฐต่าง ๆ อาจดำเนินนโยบายร่วมมือกัน แข่งขันกัน ถ่วงดุลหรือเป็นพันธมิตรกันโดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยมองว่ารัฐจะดำเนินนโยบายระหว่างประเทศบนรากฐานของผลประโยชน์แห่งชาติ และแต่ละรัฐจะกระทำทุกประการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน”⁴⁴ นับเป็นการบอกถึงผลประโยชน์แห่งชาติ ในความหมายกว้าง ๆ

ชาร์ล โอ เลิร์ช (Charles O. Learcher) และอับดุล เอ ซาอิด (Abdul A. Said) ได้ระบุไว้ว่า ผลประโยชน์แห่งชาติคือ การนำค่านิยมของสังคมนั้น ๆ มาแปรเปลี่ยนรูปธรรมในรูปของพฤติกรรมทางการเมือง โดยทั่วไปผลประโยชน์แห่งชาติมีความสำคัญ 2 ประการคือ⁴⁵

1. ช่วยในการกำหนดแนวนโยบายกว้าง ๆ ในการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ

2. เป็นเสมือนเกณฑ์การตัดสินใจของรัฐในการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเป็นปัจจัยที่รัฐใช้ในการกำหนดเป้าหมายระยะสั้น และระยะยาวของนโยบายต่างประเทศ

นอกจากนั้นแล้วผลประโยชน์แห่งชาติพื้นฐานของทุกรัฐประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 6 ประการ⁴⁶ คือ

1. การดำรงอยู่ของชาติ (Self-Preservation) หมายถึง การดำรงรักษาปัจจัยความเป็นชาติ อันได้แก่ รัฐบาล ดินแดน ประชาชนและอำนาจอธิปไตย ปัจจัยนี้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์พื้นฐานของนโยบายต่างประเทศ

2. ความมั่นคงปลอดภัย (Security) หมายถึง การที่รัฐจะดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ เพื่อให้รัฐของตนดำรงอยู่ได้ต่อไป โดยแต่ละรัฐจะมีเป้าหมายของความมั่นคงปลอดภัยด้วยการป้องกันและลดภัยคุกคามที่มีต่อรัฐตน ซึ่งนับว่าปัจจัยนี้เป็นวัตถุประสงค์พื้นฐานแรกของนโยบายต่างประเทศเช่นกัน

⁴⁴ Han J. Morgenthau, Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace, 5th ed. India Reprint (Calcutta: Scientific Book Agency, 1973), p.3.

⁴⁵ Charles O. Learcher, Jr., and Abdul A. Said, Concept of International Politics, 2nd ed. (New Delhi: Prentice Hall of India Private Limited, 1972), pp.26-28.

⁴⁶ Ibid., pp.6-12.

3. การแสวงหาความกินดีอยู่ดี (Well-Being) หมายถึง การที่รัฐจะดำเนินการเพื่อการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในรัฐให้มีความกินดีอยู่ดี โดยสามารถวัดได้จากเศรษฐกิจของประเทศ คือ ผลผลิตมวลรวมประชาชาติ และอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

4. การเสริมสร้างเกียรติภูมิ (Prestige) หมายถึง การที่รัฐหนึ่งจะแสดงออกด้วยการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้รัฐอื่นเกิดความชื่นชม ประทับใจ และแสดงออกถึงการยอมรับและเคารพแก่รัฐตน

5. การเผยแพร่อุดมการณ์ของชาติ (Ideology) หมายถึง การที่รัฐหนึ่งซึ่งมีความเชื่อถือในอุดมการณ์ใด ก็พยายามแพร่อุดมการณ์ของตนให้เป็นที่ยอมรับของรัฐอื่น ๆ และพยายามปกป้องมิให้อุดมการณ์ของตนถูกทำลายหรือครอบงำโดยรัฐอื่น ๆ

6. การแสวงหาอำนาจ (Power) ได้แก่ การที่รัฐทุกรัฐจะต้องมีอำนาจคือขีดความสามารถที่รัฐชาติหนึ่ง ๆ จะสามารถกระทำตามเจตนารมณ์ของตนเองได้ ซึ่งการที่อำนาจที่ทุกรัฐต้องมีอย่างน้อยที่สุด คือ การอยู่รอดของชาติ และคงอำนาจอธิปไตยของตนเองไว้ได้

นอกจากนั้นแล้ว เกลนน์ พี ฮาสต์ท (Glenn P. Hastedt) และ เค เอ็ม นิคเคิร์ม (Key M. Mnickrehm) ยังได้แบ่งประเภทตามระดับต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับปัจจัยของเวลา และความสำคัญเร่งด่วนได้แก่⁴⁷

1. ผลประโยชน์ระยะสั้น หรือผลประโยชน์หลัก (Short-term or Core Goals) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวดต่อประชากรของประเทศนั้น ๆ ได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ นูรณ์ภาพแห่งดินแดน ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และความเป็นปึกแผ่นภายในชาติ

2. ผลประโยชน์ระยะกลาง (Middle-term Goals) ได้แก่ ความพยายามที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิต และสภาพเศรษฐกิจของประเทศ โดยการแสวงหาความช่วยเหลือจากต่างประเทศ แสวงหาหนทางเข้าถึงทรัพยากรที่มีราคาถูกลงให้ได้ และทำความตกลงทางการค้ากับประเทศอื่น ตลอดจนพยายามเพิ่มพูนเกียรติภูมิของประเทศโดยใช้วิถีทางการทูต การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี และวัฒนธรรมกับประเทศอื่น หรือแสดงให้เห็นนานาชาติเห็นถึงศักยภาพทางทหารที่มี นอกจากนั้นได้แก่ การพยายามสร้างเขตอิทธิพล หรือเผยแพร่อุดมการณ์ของรัฐให้ประเทศอื่นได้รับทราบ อีกทั้งการพยายามเข้าครอบครองตลาดต่างประเทศด้วย

⁴⁷ Glenn P. Hastedt & Kay M. Knickrehm, *Dimensions of World Politics* (New York: Harper Collins Publishers, 1990), pp. 62-68

3. ผลประโยชน์ระยะยาว (Long-term Goals) ในขณะที่ผลประโยชน์ระยะกลางจะเป็นพื้นฐานของแนวนโยบายต่อประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง แต่ผลประโยชน์ระยะยาวจะเป็นวิสัยทัศน์ (Visions) หรือเป็นผลประโยชน์ในเชิงอุดมคติของประเทศนั้น ๆ ต่อระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งหมด เช่น วิสัยทัศน์ของผู้นำ

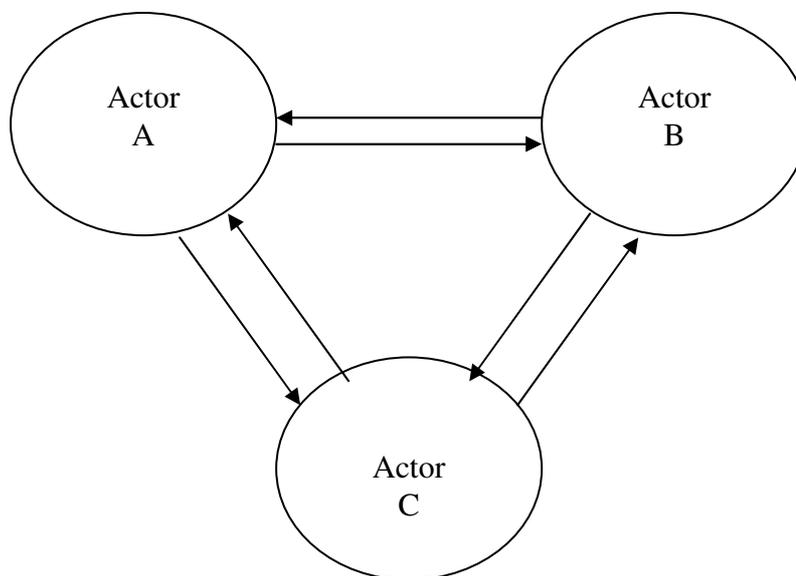
ดังนั้น “ผลประโยชน์แห่งชาติ” จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้นำของรัฐในการให้ความสำคัญต่อการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ เพื่อสร้างนโยบายที่มีความสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เหมาะสมที่สุด เพราะไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ต่อการทุ่มเททรัพยากรและการมุ่งความสนใจไปที่ประเด็นที่มีความสำคัญ แต่ยังเป็นการบ่งบอกถึงระดับของความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาเรื่องนโยบายต่างประเทศลาวต่อจีนในศตวรรษที่ 21 ระหว่าง ค.ศ. 1992-2008 ได้นำทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politic) มาพิจารณาร่วมด้วย เพื่อให้สามารถอธิบายประเด็นการศึกษาได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politic)

แนวคิดเรื่องการเมืองเกี่ยวพันมีฐานคิด (Premises) จากการไม่เชื่อในเรื่องช่องว่างทางพื้นที่ (Space) และเวลา (Time) ระหว่างระบบรัฐชาติกับระบบระหว่างประเทศซึ่งมีรูปธรรมคือพรมแดนที่จะแยกเหตุการณ์ภายในและภายนอกระบบรัฐออกจากกัน อย่างที่เคยเชื่อกันว่ารัฐมีความสามารถในการควบคุมชะตากรรมของตนให้รอดพ้นจากเหตุการณ์ภายนอกที่จะมากระทบกระเทือนกับตนได้อย่างเต็มที่

ภาพที่ 1.3
การปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงที่รัฐสามารถควบคุมผลกระทบได้

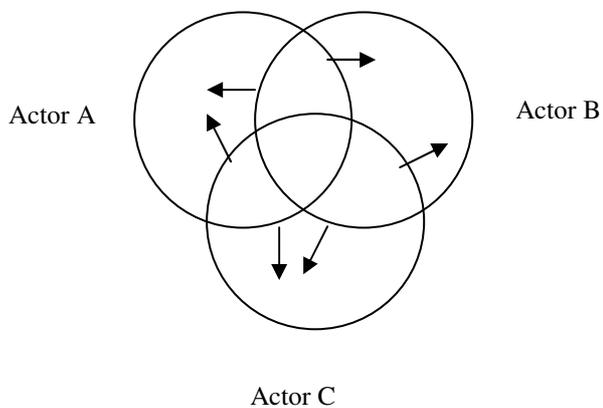
ที่มา: หนังสือเรื่อง “Linkage Politics; Essays on the Convergence of National and International Systems”

ในทางตรงกันข้ามแนวคิดนี้กลับเชื่อว่าระบบการเมืองแห่งชาติ (National Political Systems) และระบบการเมืองระหว่างประเทศ (International Political Systems) ซึ่งหมายถึงกลุ่มต่าง ๆ ทั้งหมดที่มีการพึ่งพาระหว่างกันหรือที่รวมของการปฏิสัมพันธ์ของรัฐแต่ละคู่ในโลก รวมความสัมพันธ์ของรัฐทั้งหมดทั้งความสัมพันธ์ในอดีตและปัจจุบัน⁴⁸ มีการคาบเกี่ยว (Intersect) ซ้อนทับ (Overlap) และเกี่ยวพันกัน (Linkage) อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทำลายช่องว่างทางพื้นที่ (Space) และเวลา (Time) ของโลกทางกายภาพลงไป ก่อให้เกิดความพรมตัวของพรมแดนภายในและภายนอกกลายเป็นโลกที่เล็กลง (Shrinking World)

⁴⁸ James N. Rosenau, “Introduction: Politic Science in a Shrinking World,” in Linkage Politics: Essay on the Convergence of National and International Systems, ed. James N. Rosenau (New York: Free Press, 1969), p 2.

ภาพที่ 1.4

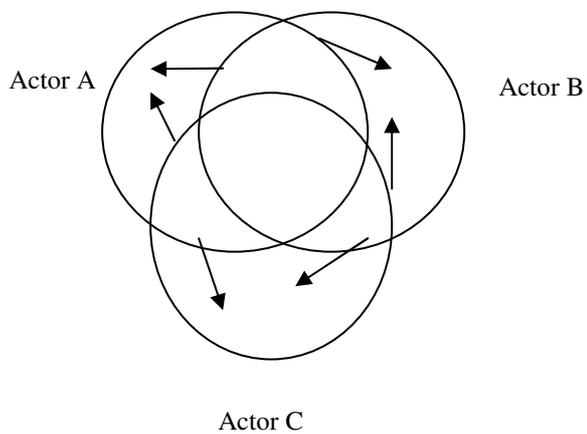
การปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่าง ๆ ตามแนวคิดของรอสเนา (James N. Rosenau)

ที่มา: หนังสือเรื่อง “Linkage Politic; Essays on the Convergence of National and International Systems”

ภาพประกอบที่ 1.5

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่าง ๆ ตามแนวคิดของรอสเนา (James N . Rosenau)

ที่มา: หนังสือเรื่อง “Linkage Politic; Essays on the Convergence of National and International Systems”

ในการศึกษาแนวคิดการเมืองเกี่ยวพันกัน หน่วยที่ใช้ในการศึกษาคือส่วนที่คาบเกี่ยวกันอยู่ (Linkage) ซึ่งหมายถึง ลำดับของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำ (recurrent) ซึ่งเกิดขึ้นในระบบหนึ่ง และส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาต่อ/จากอีกระบบหนึ่ง⁴⁹ เจมส์ เอ็น รอสเนา (James N. Rosenau)⁵⁰ ได้เสนอแนวความคิด “ความเชื่อมโยงระหว่างการเมืองภายในกับภายนอก” หรือ “ความเชื่อมโยงของการเมืองต่างระบบ” (Linkage Politics) เพื่อให้ให้นักวิชาการในสาขาการเมืองเปรียบเทียบและการเมืองระหว่างประเทศตระหนักถึงความจริงที่ว่าการศึกษาวิชาทั้งสองในลักษณะเอกเทศอย่างที่เคยทำมาในอดีต เป็นเรื่องที่ไม่ควรจะทำต่อไป เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการสมัยใหม่ โดยเฉพาะการสื่อสารและการคมนาคมรวมทั้งความสัมพันธ์ในหลาย ๆ ด้านของระบบรัฐในปัจจุบันได้ทำให้เส้นแบ่งเขตแดนระหว่างระบบการเมืองภายในประเทศ (National-State Boundary) กับการเมืองระหว่างประเทศ (International Politics) ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีอยู่ในทางนิตินัย แต่ในทางปฏิบัติหรือในทางพฤตินัยแล้วก็แทบจะกล่าวได้ว่ามีหลงเหลืออยู่อย่างเลือนลางเต็มทีเมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดในหลายกรณี ระหว่างระบบการเมืองที่มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ กับระบบการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งพอจะจำแนกเพื่อพิจารณาถึงความคาบเกี่ยวกันนี้ออกเป็น 3 รูปแบบที่สำคัญด้วยกันคือ

1. ความเชื่อมโยงระหว่างระบบการเมืองของแต่ละท้องถิ่นในแต่ละประเทศ
2. ความเชื่อมโยงระหว่างระบบการเมืองของแต่ละประเทศ
3. ความเชื่อมโยงระหว่างระบบการเมืองของแต่ละประเทศกับระบบการเมืองระหว่างประเทศ

จากความเชื่อมโยงดังกล่าว จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เรียกว่า “ความเชื่อมโยงทางการเมืองต่างระบบ” เกิดขึ้นไม่มากก็น้อยในแต่ละระบบการเมือง กล่าวคือ เหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองใดระบบการเมืองหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันออกไปยังอีกระบบการเมืองหนึ่ง เช่น การปฏิวัติรัฐประหารในประเทศหนึ่งอาจก่อให้เกิดเหตุการณ์ในทำนองเดียวกันนี้ หรือเหตุการณ์ที่มีลักษณะเป็นการต่อต้านปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นติดตามมาในอีกหลายประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน หรือมีความสัมพันธ์ต่อกัน ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ว่านี้ได้รับการอธิบาย

⁴⁹ Ibid., p.45.

⁵⁰ Ibid., pp. 50-52

จากรอสนาวว่าเป็นผลสืบเนื่องหรือได้รับอิทธิพลมาจาก “ความเชื่อมโยงของการเมืองต่างระบบ” นั้นเอง กล่าวคือ ความเชื่อมโยงในลักษณะนี้ย่อมส่งอิทธิพลทำให้เกิด “กระบวนการของการแทรกตัว” (Penetrative Process) ขึ้นในระบบการเมืองต่าง ๆ จนท้ายสุดแล้ว กระบวนการนี้จะนำไปสู่การเกิด “กระบวนการเลียนแบบ” (Emulative Process) หรือ “กระบวนการตอบโต้” (Reactive Process) ในระบบการเมืองต่าง ๆ ขึ้นในที่สุด

การศึกษา “ความเชื่อมโยงหรือความเกี่ยวพันของการเมืองต่างระบบ” จึงเป็นการติดตามดูถึงลักษณะทางการเมืองหรือสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดผลหรือแนวนโยบาย (Output) ขึ้นในระบบการเมืองใดการเมืองหนึ่ง แล้วผลหรือนโยบายนี้สามารถส่งอิทธิพลกลายเป็นปัจจัย (Input) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปยังลักษณะการเมืองหรือสภาพแวดล้อมตลอดจนการกำหนดนโยบายในอีกระบบการเมืองหนึ่ง (Outputs)

เจมส์ เอ็น รอสนาว ได้จำแนกปัจจัยภายใน (Internal Factors) หรือสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environments) กับปัจจัยภายนอก (External Factors) หรือสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ (External Environments) ที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของหน่วยการเมืองหนึ่งไว้ดังนี้⁵¹

1. องค์ประกอบของปัจจัยภายใน ได้แก่ปัจจัยหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายใน และมีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของหน่วยการเมืองหนึ่ง ๆ ประกอบด้วย

- 1.1 ผู้แสดง (Actors) ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น
 - 1.1.1 เจ้าหน้าที่บริหาร (Executive Officials)
 - 1.1.2 ผู้บัญญัติกฎหมาย (Legislative Officials)
 - 1.1.3 ข้าราชการพลเรือน (Civilian Bureaucrats)
 - 1.1.4 ทหาร (Military Bureaucrats)
 - 1.1.5 พรรคการเมือง (Political Parties)
 - 1.1.6 กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups)
 - 1.1.7 กลุ่มผู้นำ (Elite Groups)

⁵¹ Ibid., p.45.

- 1.2 ทักษะคติ (Attitudes) ประกอบด้วย
 - 1.2.1 อุดมการณ์ (Ideology)
 - 1.2.2 วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture)
 - 1.2.3 มติมหาชน (Public Opinion)
- 1.3 สถาบัน (Institutions) ประกอบด้วย
 - 1.3.1 สถาบันด้านบริหาร (Executive)
 - 1.3.2 นิติบัญญัติ (Legislatures)
 - 1.3.3 ข้าราชการ (Bureaucracies)
 - 1.3.4 ทหาร (Military Establishment)
 - 1.3.5 การเลือกตั้ง (Elections)
 - 1.3.6 ระบบพรรค (Party Systems)
 - 1.3.7 ระบบการสื่อสาร (Communication Systems)
 - 1.3.8 สถาบันทางสังคม (Social Institutions)
- 1.4 กระบวนการ (Processes) ประกอบด้วย
 - 1.4.1 การกลม่อมเกลตาทางสังคมและการเลือกสรร (Socialization and Recruitment)
 - 1.4.2 การเรียกร้องผลประโยชน์ (Interest Articulation)
 - 1.4.3 การรวบรวมผลประโยชน์ (Interest Aggregation)
 - 1.4.4 การกำหนดนโยบาย (Policy-Making)
 - 1.4.5 การบริหารนโยบาย (Policy Administration)
 - 1.4.6 บูรณภาพและการแตกแยก (Integration and Disintegration)

2. องค์ประกอบของปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายนอกหน่วยการเมืองหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ทางการเมืองภายใน และหรือเป็นสภาพทางการเมืองระหว่างประเทศ และนโยบายต่างประเทศของหน่วยการเมืองอื่น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของหน่วยการเมืองหนึ่ง ๆ ประกอบด้วย

2.1 สภาพแวดล้อมประชิด (Contiguous Environment) หมายถึง กลุ่มของหน่วยการเมืองใด ๆ ที่ตั้งอยู่ล้อมรอบหน่วยการเมืองระบบหนึ่ง ซึ่งสภาพแวดล้อมประชิดอาจเป็นไป

ท่ามกลางกรณีความขัดแย้งด้านดินแดน การแข่งขันกัน ความเป็นมิตรต่อกัน และลักษณะความสัมพันธ์อื่น ๆ ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง

2.2 สภาพแวดล้อมภูมิภาค (Regional Environment) หมายถึงกลุ่มการเมืองที่อยู่ในภูมิภาคที่หน่วยการเมืองนั้น ๆ ตั้งอยู่และมีความสัมพันธ์ด้วย โดยพิจารณาจากปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์

2.3 ปัจจัยด้านสงครามเย็น หรือความสัมพันธ์ตะวันตก-ตะวันออก (Cold war Environment) หมายถึง สภาพแวดล้อม ซึ่งมีลักษณะของการแข่งขันที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองของมหาอำนาจของโลกและประเทศพันธมิตร ระบบการเมืองใดที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากจุดที่เกิดปัญหาอาจได้รับผลกระทบจากปัญหาด้านสงครามหรือสันติภาพในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง แต่ไม่อาจหลีกเลี่ยงจากผลกระทบของความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายตะวันตกและตะวันออก รวมทั้งปัญหาสงครามและสันติภาพของประเทศมหาอำนาจเช่น ปัญหาการลดอาวุธ ความช่วยเหลือ และการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

2.4 สภาพแวดล้อมด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ (Racial Environment) หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับความคาดหวัง แนวโน้ม ความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในกระบวนการเมืองและเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มเชื้อชาติเผ่าพันธุ์

2.5 สภาพแวดล้อมทางทรัพยากร (Resource Environment) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ภายในกระบวนการเมืองที่ผลิตและใช้ประโยชน์เกี่ยวกับสินค้าและบริการสินค้า หมายถึง ทรัพยากรต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น แร่ธาตุ สิ่งบริโภคและอุปโภค รวมถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขณะที่บริการ หมายถึง ทรัพยากรมนุษย์ เช่น การอบรมช่างเทคนิค การฝึกกำลังพลในกองทัพ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สภาพแวดล้อมทางทรัพยากรเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ของสินค้าและบริการ ซึ่งมีได้หมายถึงสินค้าและบริการเพียงลำพัง ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมนั่นเองที่เอื้ออำนวย ส่งเสริม จำกัด ซึ่งจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในระบบการเมือง ทั้งนี้ปัจจัยประการดังกล่าวหมายถึงสภาพการทางเศรษฐกิจนั่นเอง

2.6 สภาพแวดล้อมทางองค์การ (Organization Environment) หมายถึงการแพร่ขยายและเติบโตขององค์การระหว่างประเทศ ทำให้หน่วยการเมืองมุ่งความสนใจต่อรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางองค์การมากขึ้น ซึ่งหมายถึงองค์การต่าง ๆ ที่มีโครงสร้างและบุคลากรแยกออกจากหน่วยการเมืองเป็นสมาชิก เช่น องค์การสหประชาชาติ องค์การนาอัฐอเมริกา หรือศาลโลกแต่ไม่รวมถึงพันธมิตรหรือข้อตกลงต่าง ๆ ซึ่งมีได้มีการจัดตั้ง

กลไกที่มีลักษณะเฉพาะตัว หากแต่ข้อตกลงเหล่านี้มีลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อม ประชิต สภาพแวดล้อมภูมิภาค สภาพแวดล้อมในสงครามเย็น หรือสภาพแวดล้อมด้าน ทรัพยากร⁵²

ในการพิจารณานโยบายต่างประเทศในกรณีใดกรณีหนึ่งนั้น ปัจจัยภายในและปัจจัย ภายนอกที่ดำรงอยู่อาจมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและพฤติกรรมของหน่วยการเมืองในระดับ ที่แตกต่างกัน เพราะปัจจัยภายในแต่ละปัจจัยอาจมีระดับความสัมพันธ์ และก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อปัจจัยภายนอกที่ไม่เท่ากัน ขณะที่ปัจจัยภายนอกบางประการก็อาจมีระดับความสำคัญและ ผลกระทบต่อปัจจัยภายในมากกว่าปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ในระบบการเมืองระหว่าง ประเทศ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกยังดำเนินไปท่ามกลางความปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ต่อกัน ในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผลต่อกันด้วย ซึ่งปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อการกำหนด นโยบายและพฤติกรรมของหน่วยการเมืองนั้น ๆ ด้วย จึงจำเป็นจะต้องพิจารณาทั้ง 2 ปัจจัยภายใน หน่วยการเมืองหนึ่ง

แนวความคิดของ James N. Rosenau ว่าด้วยการเมืองเกี่ยวพันที่ส่งผลกระทบต่อ นโยบายต่างประเทศ รวมทั้งรูปแบบของการเกี่ยวพัน เมื่อมาประยุกต์ใช้กับกรณีที่จะศึกษาเห็นว่า

ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศลาว

1. **ปัจจัยทางด้านการเมือง** การเมืองลาวระหว่าง ค.ศ. 1954-1975 ไม่มีเสถียรภาพ เพราะมีความขัดแย้งกันระหว่างผู้นำที่ได้ต่อสู้ช่วงชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างกัน เช่น ความ ขัดแย้งระหว่างลาวฝ่ายขวานำโดยนายพลพูมี ลาวฝ่ายซ้ายนำโดยเจ้าสุพานวงรัฐจักกันทั่วไปใน นามแนวลาวยุติหรือขบวนการประเทศลาว และลาวฝ่ายเป็นกลางนำโดยเจ้าสุวรรณภูมิ มา แม้ว่าภายหลังลาวเป็นคอมมิวนิสต์ใน ค.ศ. 1975 นโยบายอาจมีความใกล้เคียงกันอยู่มาก แต่บาง ที่ก็อาจมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน ซึ่งความเห็นที่แตกต่างกันของผู้นำลาวก็มีผลต่อนโยบาย ต่างประเทศลาว

2. **ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์** ลาวเป็นประเทศเล็กโดยมีเนื้อที่ประมาณ 236,800 ตารางกิโลเมตร มีพรมแดนติดกับ 5 ประเทศที่ใหญ่กว่าดังที่ได้กล่าวไปแล้ว สภาพที่ตั้งทาง ภูมิศาสตร์ของลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (Land-Locked Country) และถูกขนาบโดย

⁵² James N. Rosenau, *Theorizing Across System: Linkage Politics Revised in Conflict Behavior & Linkage Politics* (New York: David Mckay Company Inc., 1973).

ประเทศเพื่อนบ้านที่ใหญ่กว่า การที่ลาวมีพรมแดนติดต่อกับประเทศที่ใหญ่กว่าและไม่มีทางออกสู่ทะเลได้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศลาว ทำให้ลาวต้องคำนึงถึงท่าทีของประเทศเพื่อนบ้าน ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ

3. ปัจจัยทางด้านอุดมการณ์ อุดมการณ์ของผู้นำลาวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อนโยบายต่างประเทศ ผู้นำลาวยอมรับและยึดถือในอุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบสังคมนิยม (socialism) ที่ฝังรากลึกในความคิดของตัวผู้นำในยุคสงครามเย็น โดยแนวคิดสังคมนิยมถือเป็นเป้าหมายหลักของการปฏิวัติในทุกกลไกของโครงสร้างการปกครองของลาวภายใต้หลักการปฏิวัติสังคมนิยมของมาร์กซ์-เลนินอย่างเข้มงวด สาระของหลักการสังคมนิยมตามแบบของมาร์กซ์-เลนินในแนวทางที่ผู้นำลาวยึดมั่นจะอยู่ที่การให้ความสำคัญกับการปกครองในระบบพรรคเดียว

4. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจที่ตกต่ำและความต้องการความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากต่างประเทศ กล่าวคือ นับตั้งแต่ลาวได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1975 ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นเป็นภาระอันยิ่งใหญ่และเป็นตัวบ่งชี้ถึงความอยู่ดีกินดีของประชาชน ความต้องการพึ่งพิงเศรษฐกิจจากต่างประเทศได้ส่งผลให้ผู้นำลาวจำต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดในการดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศใหม่ ในลักษณะการเปิดประเทศดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ โดยไม่เลือกปฏิบัติและอุดมการณ์หากแต่เป็นประเทศที่ลาวเห็นว่า จะสามารถให้การพึ่งพิงทางเศรษฐกิจได้ เพื่อพัฒนาประเทศตามนโยบายเศรษฐกิจใหม่หรือนโยบายจินตนาการใหม่ที่ลาวประกาศใช้อย่างจริงจังใน ค.ศ. 1988

5. ปัจจัยทางด้านความมั่นคง มุมมองด้านภัยคุกคามต่อความมั่นคงของผู้นำหรือกลุ่มผู้นำพรรคประชาชนปฏิวัติลาวที่กุมอำนาจเบ็ดเสร็จตั้งแต่ ค.ศ. 1975 จนถึงปัจจุบัน (ค.ศ. 2008) นั้น ความมั่นคงยังคงเป็นเป้าหมายสำคัญของนโยบายต่างประเทศลาวในปัจจุบัน เนื่องจากศักยภาพทางทหารของลาวยังอ่อนแอ นอกจากนั้นยังมีปัญหาของขบวนการต่อต้านรัฐบาลลาว และปัญหาเรื่องคนบ่ดี ซึ่งใช้ประเทศเพื่อนบ้านเป็นฐานในการปฏิบัติการเช่น ในจีนและไทย

6. ปัจจัยทางด้านพลังงาน โดยเฉพาะการที่ลาวได้สร้างเขื่อนไฟฟ้าและการพัฒนาพลังงานน้ำในลาวจำนวนมากได้มีผลต่อนโยบายลาวต่อจีน เนื่องจากการที่ลาวได้ผลิตไฟฟ้าแล้วจำหน่ายให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านของลาว ก็อาจมีปัญหากับจีนในเรื่องการแย่งชิงกันจำหน่าย

พลังงานให้แก่เพื่อนบ้าน ซึ่งลาวก็จำเป็นต้องรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์สูงสุดของลาว แต่ก็อาจมีความขัดแย้งกันบ้าง

ปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศลาว

ระดับภูมิภาค

1. **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาค** สงครามหรือการปะทะกันทางทหารในภูมิภาคต่าง ๆ เช่น การที่เวียดนามรุกรานกัมพูชา และจีนทำสงครามสังเขินเวียดนาม ได้ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงของลาว และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของลาว เนื่องจากทั้ง 3 ประเทศนั้นอยู่ใกล้ลาวมากที่สุดหรือมีพรมแดนติดกับลาวนั่นเอง

2. **การรวมกลุ่มเศรษฐกิจ** โดยเฉพาะโครงการความร่วมมือพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่างภาคเหนือของไทยกับภาคตะวันตกของลาว และกับมณฑลหยุนหนานของจีน และภาคตะวันออกเฉียงของพม่า โดยโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ หรือ “สี่เหลี่ยมทองคำ” มีเป้าหมายเพื่อการเชื่อมเส้นทางคมนาคมทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ระหว่างภาคเหนือของไทยกับมณฑลหยุนหนานของจีน โดยผ่านลาวและพม่าเพื่อส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศทั้งสี่ โดยโครงการดังกล่าวจะทำให้ลาวกลายเป็นสะพานเชื่อมระหว่างอาเซียนกับอินโดจีนและเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางบกที่สำคัญในภูมิภาคนี้ และจะทำให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในลาวมากขึ้น⁵³

3. **วิกฤตเศรษฐกิจเอเชีย ค.ศ. 1997** ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่ประเทศไทยและลุกลามไปทั่วโลก ได้มีผลกระทบต่อนโยบายต่างประเทศลาว เพราะลาวพึ่งพิงการค้าและการลงทุนจากไทยและต่างประเทศในปริมาณที่สูงมาก ดังนั้น เมื่อไทยเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินนับตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 1997 เป็นต้นมาลาวย่อมได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากไทยและประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนอย่างรุนแรง ปัญหาวิกฤตการเงินเอเชียทำให้นักธุรกิจไทยและต่างชาติชะลอการลงทุนในลาวจนเกือบหยุดนิ่ง ครั้นเมื่อลาวไม่อาจแสวงหาความร่วมมือและขอความช่วยเหลือใด ๆ จาก

⁵³ สุรัชย์ ศิริไกร, “นโยบายต่างประเทศลาว” ในสีดา สอนศรี (บรรณาธิการ) เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1997-2006). (พระนคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2006), น. 361-362

ไทยและประเทศอาเซียนได้มากนัก ลาวจึงไม่มีทางเลือก นอกจากจะหวนกลับไปหาพันธมิตรเก่าของตนคือเวียดนามและจีน

4. **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจกับประเทศในภูมิภาค** เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับไทย สหรัฐฯ และไทยได้มีความสัมพันธ์กันมาช้านาน ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันอย่างมาก ในอดีตทั้งสองประเทศเคยแทรกแซงทางการเมืองภายในของลาว เนื่องจากทั้งสองประเทศมีแนวคิดในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ดังนั้น เมื่อลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวใน ค.ศ. 1975 ถึงปัจจุบัน การดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาวต่อประเทศทั้งสองจึงยังคงมีความหวาดระแวงอยู่บ้าง ซึ่งทำให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาวมีความใกล้ชิดกับประเทศที่เป็นสังคมนิยมเหมือนกันมากกว่าโดยเฉพาะกับจีน

ระดับโลก

1. **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ** ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 และการปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันในทศวรรษที่ 1980 นั้นได้เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศลาว เนื่องจากลาวเห็นว่าทั้งสองประเทศต่างก็เป็นประเทศมหาอำนาจ และอยู่ในค่ายเดียวกับลาว

การปรับความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับสหรัฐอเมริกา ในทศวรรษที่ 1970 จนนนำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 มกราคม 1979 ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาว เนื่องจากว่าสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศผู้นำค่ายตะวันตกที่อยู่ต่างค่ายกับลาว และลาวก็ถือว่าสหรัฐฯ คือศัตรูสำคัญของลาว เพราะนโยบายที่คุกคามและบ่อนทำลายในด้านต่าง ๆ ของสหรัฐฯ ที่มีต่อลาว ประกอบกับการที่สหรัฐฯ เข้ามาทำสงครามในอินโดจีนก่อนหน้านี้ ก็ยิ่งตอกย้ำความเป็นศัตรูระหว่างกันมากขึ้น

2. **การเปลี่ยนแปลงในนโยบายของประเทศมหาอำนาจ** เช่น สหภาพโซเวียตเมื่อมีคาอิล กอร์บาชอฟ ขึ้นมาเป็นผู้นำคนใหม่ของโซเวียตใน ค.ศ. 1985 ได้ทำให้สหภาพโซเวียตเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่โดยมีคาอิล กอร์บาชอฟ ได้ปฏิรูปทั้งระบบการเมือง และเศรษฐกิจ การปฏิรูปเศรษฐกิจ “เปเรสตรอยก้า” (Perestroika) โดยนำกลไกตลาดมาใช้ และการปฏิรูปทางการเมือง “กลาสนอสท์”(Glasnost) ของเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตมีคาอิล กอร์บาชอฟ ทำให้อำนาจของรัฐบาลกลางและของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตลดลง จนนนำไปสู่การล่มสลายของสหภาพโซเวียตใน ค.ศ. 1991 และถือว่าการสิ้นสุดของสงครามเย็น

ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศระดับโลกที่ทำให้ประเด็นเศรษฐกิจกลายเป็นประเด็นสำคัญในนโยบายต่างประเทศมากขึ้น ลาวต้องทบทวนและปรับนโยบายต่างประเทศบนพื้นฐานผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการภายในและสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลง

3. การขยายอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจ เช่นจีนเป็นต้น จีนเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการต่างประเทศ บทบาทของจีนในระหว่างประเทศก็ได้รับการยอมรับจากประชาคมโลกทุกภาคส่วน ปัจจุบันเศรษฐกิจจีนโชติช่วงชัชวาลและแผ่ขยายไปทั่วโลก ลาวก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลจากการขยายตัวของเศรษฐกิจของจีน โดยเฉพาะการค้าขายระหว่างสองประเทศ รวมทั้งความช่วยเหลือ และการลงทุนจากจีนที่เพิ่มขึ้น แต่ลาวก็ได้ดำเนินนโยบายต่อจีนอย่างระมัดระวังเพื่อป้องกันการแผ่อำนาจทางเศรษฐกิจจากจีน

4. วิกฤตเศรษฐกิจโลกหรือที่เรียกกันว่าวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ในปัจจุบัน เกิดจากปัญหาการปล่อยสินเชื่อด้วยคุณภาพในภาคอสังหาริมทรัพย์ หรือที่เรียกว่าซับไพรมของสหรัฐอเมริกา ได้ทำให้เกิดความปั่นป่วนในสถาบันการเงิน เกิดปัญหาเกี่ยวกับความมั่งคั่งของผู้คนสหรัฐฯ เป็นประเทศที่ใหญ่และมีความต้องการซื้อสินค้าต่าง ๆ มากที่สุดในโลกเมื่อเทียบกับประเทศต่าง ๆ เพราะฉะนั้นการลดลงของความต้องการในสหรัฐฯ ย่อมกระทบต่อความเชื่อมั่นเป็นอย่างมาก จึงส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจมีปัญหา ลาวก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าว กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ได้คาดการณ์ภาวะเศรษฐกิจโลกว่าใน ค.ศ. 2009 เศรษฐกิจโลกจะหดตัวลง ญี่ปุ่นจะหดตัวลง สหรัฐฯ จะหดตัวลง แทบทุกประเทศในโลกจะหดตัวลง ยกเว้นจีน จีนได้พยายามรักษาระดับการเติบโตอยู่ประมาณร้อยละ 9 ดังนั้น จากการที่เศรษฐกิจของจีนได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องและไม่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจมากนัก จึงมีผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาวต่อจีน ลาวได้ให้ความสำคัญกับจีนมากเป็นพิเศษเพื่อดึงดูดความช่วยเหลือ และการลงทุนจากจีน

ปัจจัยหรือองค์ประกอบเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่เราควรนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์นโยบายหรือการกำหนดนโยบาย รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของลาว

วิธีที่ใช้ในการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาด้วยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยวิธีการพรรณนา (Descriptive) และวิเคราะห์ (Analysis) โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) อันได้แก่ เอกสารราชการของกระทรวง กรม กอง ถ้อยแถลง คำให้สัมภาษณ์ สุนทรพจน์ของท่านจุมมะลี ไซยะสอน ประธานประเทศ ท่านบัวสอน บุบผาวัน นายกรัฐมนตรี ท่านสมสะหวาด เล่งสะหวัด รองนายกรัฐมนตรี และท่านทองลูน สีสุลิด รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ การแถลงข่าวของโฆษกกระทรวง เช่น

- ยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-จีน (กระทรวงการต่างประเทศลาว กรมเอเชียแปซิฟิก) เมษายน 2008

- แถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคี ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีน, นครหลวงเวียงจันทน์ 12 พฤศจิกายน 2000

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำราวิชาการต่าง ๆ วิทยานิพนธ์ บทความจากวารสาร นิตยสาร และรายงานข่าวต่าง ๆ ทั้งชาวลาว ชาวไทย และชาวต่างชาติ ตัวอย่างแหล่งข้อมูลเหล่านี้เช่น Contemporary Southeast Asia, Asian Survey, Southeast Asian Study, Far Eastern Economic Review, China's daily เอเชียปริทรรศน์ หนังสือพิมพ์ประชาชน (ลาว) วารสารจำปลา และหนังสือวิชาการของผู้ศึกษานโยบายต่างประเทศลาว และนโยบายต่างประเทศจีน อาทิเช่น ศ.ดร. สุรชัย ศิริไกร ศ.ดร. เขียน ธีระวิทย์ รศ.ดร. จุลชีพ ชินวรรณ ฯลฯ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีนักวิชาการในประเทศไทยที่ศึกษาและเขียนเกี่ยวกับเรื่องลาวอยู่หลายฉบับดังต่อไปนี้
 ค.ศ. 1985 รศ.ดร.จุลชีพ ชินวรรณ โฉม เขียนเอกสารการสอน 1 บท เรื่อง สาธารณรัฐประชาชนจีนกับการเมืองโลก ในตำราของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช⁵⁴ ซึ่งในเอกสารการสอนดังกล่าวนั้นเป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงเป้าหมายยุทธศาสตร์ ปัจจัยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับมหาอำนาจ จีนกับยุโรป จีนกับแอฟริกาและละตินอเมริกา และจีนกับเอเชีย และไม่ได้พูดถึงลาวเลยหรือพูดถึงลาวน้อยมาก

ค.ศ. 1998 ศ.ดร.เขียน ธีระวิทย์ ได้เขียนเรื่อง “นโยบายต่างประเทศจีน”⁵⁵ โดยเป็นการศึกษานโยบายต่างประเทศจีนต่อมหาอำนาจและประเทศต่าง ๆ จากการศึกษาพบว่าได้มีวิเคราะห์เรื่องการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนต่อลาวน้อยมาก

ค.ศ. 2005 ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร ในหนังสือเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว”⁵⁶ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า งานเขียนชิ้นนี้ได้มีการศึกษาประเด็นเฉพาะเกี่ยวกับการเมืองและเศรษฐกิจภายในของลาว ถึงแม้ว่างานเขียนดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับลาวโดยตรง แต่งานเขียนชิ้นนี้ก็ไม่ได้มีการศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศลาว โดยเฉพาะการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศลาวต่อจีน

ค.ศ. 2006 ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร “นโยบายต่างประเทศลาว” ใน สีดา สอนศรี (บรรณาธิการ) เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1997-2006)⁵⁷ ได้สรุปว่า นโยบายต่างประเทศลาวหลังสงครามเย็น ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างประเทศเป็นระยะ ๆ โดยผู้นำพรรคประชาชนปฏิวัติลาวยังคงยึดมั่นต่อระบบสังคมนิยม และความมั่นคงของพรรคอย่างไม่เปลี่ยนแปลง ก่อนเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจการเงิน ค.ศ. 1997 รัฐบาลลาวมีนโยบายเปิดประเทศต้อนรับการลงทุนจากต่างชาติ

⁵⁴ จุลชีพ ชินวรรณ โฉม, สาธารณรัฐประชาชนจีนกับการเมืองโลก. ในเอกสารการสอนชุดวิชา: มหาอำนาจกับการเมืองโลก เล่มที่ 2 หน่วยที่ 9-15 (กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์, 2528).

⁵⁵ เขียน ธีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศของจีน, 2541.

⁵⁶ สุรชัย ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, 2548.

⁵⁷ สุรชัย ศิริไกร, นโยบายต่างประเทศลาว. ใน สีดา สอนศรี (บรรณาธิการ), เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1997-2006).

และใช้กลไกตลาดในการพัฒนา เศรษฐกิจ พร้อมกับการปรับความสัมพันธ์ต่างประเทศกับประเทศไทย จีน สมาชิกอาเซียน และประเทศตะวันตก

ค.ศ. 2006 นางพรพิมล ตริโชติ และนายสุภลักษณ์ กาญจนขุนดี ในหนังสือเรื่อง “ความมั่นคง และสมรรถนะทางการเมืองของประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน: ศึกษากรณีเวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่า” สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁵⁸ ได้สรุปไว้ว่าการตัดสินใจเข้าเป็นประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนใน ค.ศ. 1997 นั้นถือเป็นเงื่อนไขที่มาจากความจำเป็นภายในของลาวที่เกิดจากสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งก็คือการล่มสลายของ สหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออกที่เคยเป็นแหล่งพึ่งพาอันสำคัญอย่างยิ่งยวดสำหรับลาว จากการศึกษาจะเห็นได้ว่างานเขียนชิ้นนี้ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับลาวน้อยมาก และก็ไม่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายหรือความสัมพันธ์ลาวต่อจีนเลย

ภาคินิพนธ์ และสารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

ค.ศ. 1986 นางสาวปาริฉัตร อัสนีวรานนท์ ได้เขียนสารนิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์และการดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาวต่อไทย: ธันวาคม 2518 – ตุลาคม 2526” จากการศึกษาได้พบว่า การดำเนินนโยบายของประเทศคอมมิวนิสต์ จะต้องมียุทธศาสตร์ 5 อย่าง คือ ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ กลวิธี แนวทางในการปฏิบัติ และการโฆษณาชวนเชื่อ ยุทธศาสตร์ถือเป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติต่อไปและยังเป็นกรอบที่จะอ้างอิงถึงทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทั้งยังเป็นแนวคิด ความเชื่อ และรูปแบบความคิดที่ประกาศออกมาอย่างเป็นทางการ เป็นการผสมผสานในเรื่องปรัชญา สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ จิตวิทยา วิชาที่ว่าด้วยจักรกล ส่วนองค์ประกอบ 4 อย่างหลังเป็นส่วนที่เป็นผล โดยตรงต่อการดำเนินการ

สำหรับยุทธศาสตร์ (strategy) เป็นองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมวัตถุประสงค์ ทางยุทธศาสตร์ซึ่งกำหนดแนวทางที่สำคัญ กำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงกำลัง รวมทั้งประเมินและคาดคะเนกำลังของฝ่ายตรงข้าม และยุทธศาสตร์ทางการเมืองของประเทศคอมมิวนิสต์มักจะ

⁵⁸ พรพิมล ตริโชติ และสุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, ความมั่นคง และสมรรถนะทางการเมืองของประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน: ศึกษากรณีเวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่า. (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2549).

ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของข้อมูลที่กำหนดตามทิศทางของขบวนการมาร์กซิสต์ ส่วนกลวิธีเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ มีหน้าที่ที่สำคัญคือ กำหนดแนวทางและวิธีการ รูปแบบ และวิธีการต่อสู้ที่เหมาะสมที่สุดต่อสถานการณ์ในขณะนั้น โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์

ในกรณีของลาว ยุทธศาสตร์ของลาวคือการอยู่ร่วมกันโดยสันติ (peaceful co-existence) โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ จีนกับไทย ส่วนอุดมการณ์ของลาวคือ ลัทธิมาร์กซิสต์ เลนินนิสต์ ซึ่งลาวพยายามที่จะใช้อุดมการณ์เป็นเป้าหมายหลัก ตลอดจนการโหมความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม (nationalism) แก่ประชาชนในประเทศเพื่อให้ช่วยกันพัฒนาประเทศ ถึงแม้ว่าสารนิพนธ์เรื่องนี้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของลาวก็ตาม แต่ก็ไม่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์และการกำหนดนโยบายต่างประเทศของลาวต่อจีน

ค.ศ. 1993 นางสาวทิพพร ศรีจันทร์สุข เขียนสารนิพนธ์เรื่อง “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อกัมพูชาระหว่าง ค.ศ. 1979-1989”⁵⁹ โดยได้สรุปไว้ว่า นับตั้งแต่สาธารณรัฐประชาชนจีนได้สถาปนาขึ้นใน ค.ศ. 1949 จีนมีความเห็นว่าภูมิภาค “อินโดจีน” อันประกอบด้วย เวียดนาม ลาว และกัมพูชา เป็นเขตที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของตนเพราะมีพรมแดนติดต่อกับจีนทางทิศใต้ จีนจึงไม่ต้องการให้ชาติใดเข้ามามีอิทธิพลในอินโดจีน นอกจากนี้จีนยังต้องการให้ภูมิภาคนี้มีเสถียรภาพทางการเมือง และเป็นพันธมิตรกับจีน เพื่อยินยอมให้จีนมีบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และเพื่อป้องกันการมีฐานทัพมหาอำนาจที่จะคุกคามจีนในภูมิภาคนี้ ซึ่งในวิทยานิพนธ์เรื่องจีนกับกัมพูชา จากการศึกษาจะเห็นได้ว่างานดังกล่าวจะเป็นการศึกษาเฉพาะเรื่องจีนกับกัมพูชา ซึ่งไม่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับลาวหรือมีก็น้อย

ค.ศ. 2003 นายสมบัติ ชุนปัญญา ได้เขียนภาคินิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-จีน จากอดีตถึงปัจจุบัน : กรณีศึกษาในช่วง ค.ศ. 1954 ถึงปัจจุบัน”⁶⁰ ได้สรุปไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างลาวจีน ได้เปลี่ยนไปตามปัจจัยภายนอกหากสถานการณ์ภายนอกอยู่ในขั้นปกติไม่มีภัยคุกคามจากมหาอำนาจใด ๆ ความสัมพันธ์ลาวจีนก็กลับคืนสู่สภาพปกติ ประกอบด้วยปัจจัย

⁵⁹ ทิพพร ศรีจันทร์สุข, นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อกัมพูชาระหว่างปี 1979-1989. (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536).

⁶⁰ สมบัติ ชุนปัญญา, ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-จีนจากอดีตถึงปัจจุบัน : กรณีศึกษาในช่วงปี 1954 ถึงปัจจุบัน. (ภาคินิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546).

ภายในของลาว เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงลาวก็ต้องการพัฒนาประเทศตนให้เทียบเท่ากับประเทศอื่น ๆ

ค.ศ. 2005 นายสมสำเร็จ ทวีคำ “ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีน ยุคหลังสงครามเย็น”⁶¹ ได้สรุปว่า ความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีนได้นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีน และนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีนเริ่มรุนแรงขึ้นเมื่อเวียดนามร่วมกับฝ่ายต่อต้านรัฐบาลเขมรแดงได้บุกเข้ากรุงพนมเปญเพื่อโค่นล้มรัฐบาลเขมรแดงในเดือนธันวาคม 1978 เพราะเวียดนามมองว่าจีนอยู่เบื้องหลังในการสนับสนุนเขมรแดงให้ขัดแย้งกับเวียดนาม ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวได้ทำให้จีนไม่พอใจอย่างมากเช่นกันจนนำไปสู่การทำสงคราม “ล้างชน” ของจีนที่มีต่อเวียดนาม จากความขัดแย้งและปัจจัยดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อลาวอย่างมาก ในขณะที่ลาวก็ไม่เห็นด้วยกับการที่ประเทศเหล่านี้ขัดแย้งกันเอง แต่ในที่สุดลาวก็ร่วมกับฝ่ายโซเวียตและเวียดนาม เพราะด้วยเหตุผลที่ว่านโยบายของลาวเองมีความสอดคล้องกับประเทศทั้งสอง

ส่วนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะได้ศึกษาแตกต่างออกไปจากงานที่กล่าวมา โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่ได้ศึกษาเฉพาะว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาว แต่จะเน้นศึกษาว่าการที่ลาวดำเนินนโยบายต่างประเทศเช่นนั้นจะเกิดผลกระทบอะไร และลาวจะได้อะไรจากการดำเนินนโยบาย โดยเฉพาะผลประโยชน์ทางด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจ และจะได้ศึกษาวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศลาวต่อจีนมาจนถึงปัจจุบัน (ค.ศ.2008)

วิธีการนำเสนอ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะนำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 6 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีการศึกษาและการใช้ข้อมูล กรอบการวิเคราะห์ สมมติฐานการศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การนำเสนอและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

บทที่ 2 ภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีนนับตั้งแต่ ค.ศ. 1893-1991

⁶¹ สมสำเร็จ ทวีคำ, ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีน ยุคหลังสงครามเย็น. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).

บทที่ 3 การดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาวต่อจีนทางการเมือง ในช่วง ค.ศ.
1992-2008

บทที่ 4 การดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาวต่อจีนทางด้านเศรษฐกิจ ในช่วง ค.ศ.
1992-2008

บทที่ 5 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของลาวต่อจีน

บทที่ 6 บทสรุป และแนวโน้ม